

B.K. 1631. IX. 279

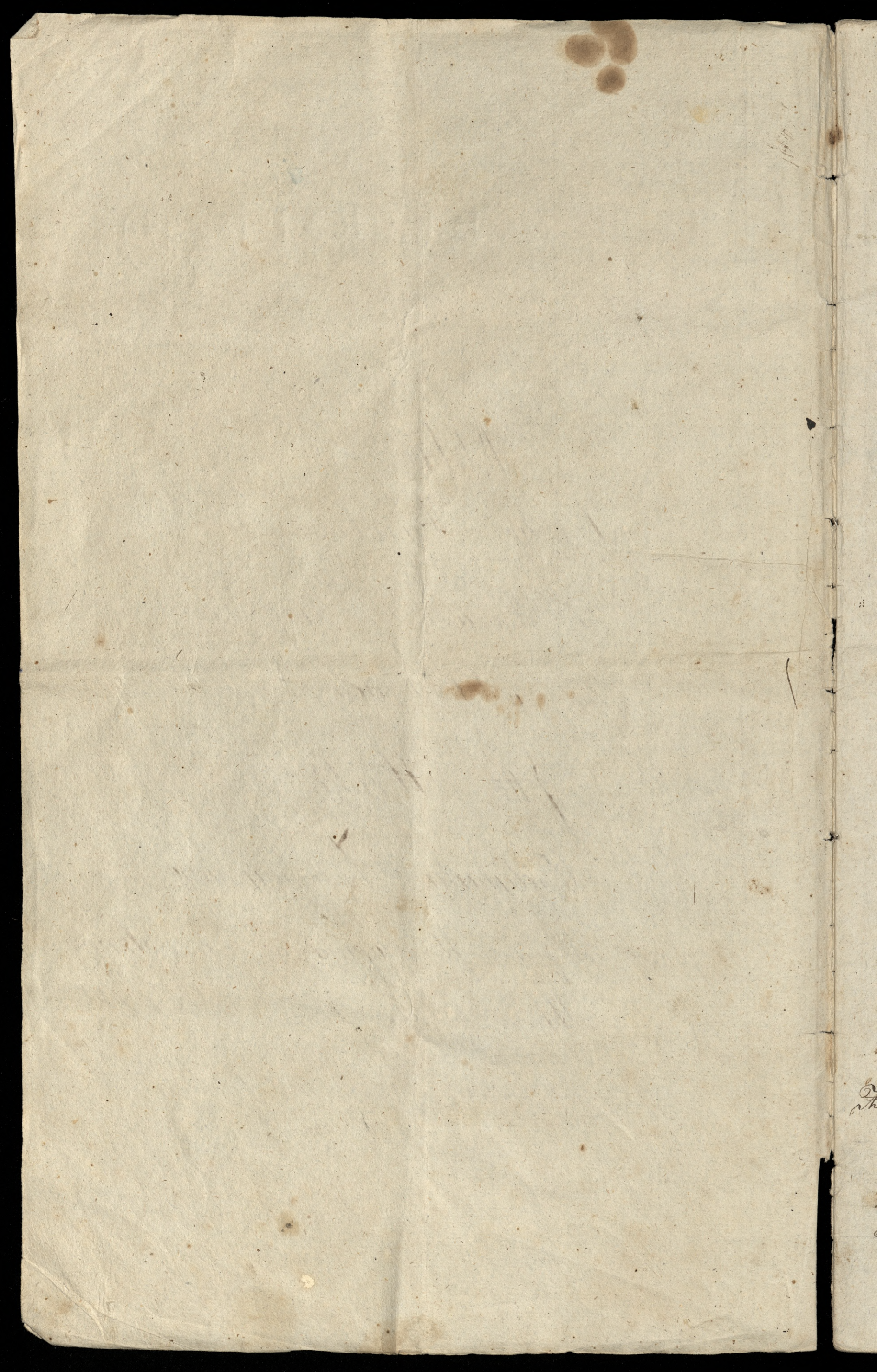
Akta
Szkoły Parobczej
Na Sochaczewu w Maciejowicach
w Dobrach

Jm^o Hrabi
Ordynata Kamoyckiego
Przepisane przez Praktykującego w tejże Szkole
Stefana Zarębe

dnia 15 Czerwca 1829. roku

BK 1631

Wyciąg
z Aktu Szkoły Parobczej
Na Podzamczu w Maciejowicach

Skarb JW^o Ordynata Łamajskiego chce, przyjąć w pomoc wielu ubogim ludzom, zawodu Rolniczego, a mianowicie młodym chłopcom, którym Podróż, lub Krewi, nie są, w stanie, sami z siebie dać sposobu do życia, zatorzył znacznym kosztem w Dobrach, Maciejewskich na Folwarku Podzamczu zwanym, do której się przyjmują młodzi, płci męskiej od lat 12. do 20. i wyposabia na dobrych i mądrych gospodarzy wiejskich, na ludzi, którzyby w tym zawodzie, umieli wszystkie zatrudnienia z życiem ich nierozdzielny związek mając dobrze wykonywać, a przez to i być swój polepszyć, i życie przyjemniejsze uorynić, co aby tym większym skutkiem, osiągnięte być mogło, dla lepszego robót rocznych pojęcia, godziny od tychże robót wolne poświęcają w tej Szkole na rozwinięcie władzy umysłowej, i obieranie obywatela z najbliższymi powinnościami jego to jest: Religia, i towarzyskiemi obowiązkami, tym więc końcem, uczy się młodzi, prócz robót w gospodarstwie rolniczym nie uchronionych, czytać, pisać, i rachować tylko oile te nauki z ich wiejskim życiem stosunków mieć mogą, i okazują się użytecznymi. — Wale już w tej Szkole zbawiennych jej skutków dowiadczać zaczęto, aby zaś powiększyć się staty, otwarte jest w niej miejsce na Uczniów 24. która to liczba w miarę ubywania po skonczonyj nauce, co rok dopietniona być może. Zwąszywszy więc tak widoczne korzyści tej Szkoły N. N. i tego Podróż lub Krewi N. N. pragnąc korzystać z dobroczynnej jej Instytucyi, proszą o prozababy, mogły być do niej przyjętym, do której to prozby przychylając się, Skarb JW^o Łamajskiego rozkazem N. N. do Szkoły Podzamczu przysłał, i wstąpił go zamieszkał, lecz, iżby i jedna i druga strona zawodu nie dorwała, a nade wszystko Skarb JW^o Łamajskiego przez nie wystrawność nieustępczość w chodzących do niej Uczniów, na niepotrzebne wydatki wystawionym niebył, następująca pomiędzy tymi N. N. a Skarbem wymienianym zawiera się Umowa. —

Artykuł I. Zatrudnienia w tej Szkole czyli Nauki.

1. Nauka praktyczna Rolnictwa, Ogrodnictwa, do czego należy rozczepianie drzewek ichowu bydła. —
2. Stavianie domów z ziemi bitej, murowanie na glinę, i wapno, fundamentów kominów
3. Roboty Helnarskie jako to: Naprawa narzędzi Rolniczych, i robienie onych, naprawa

Narzędzia

narzędzi Ogrodniczych, jako to: Naprawa i robienie łazek lepszych, grabi, Topatek,
i.t.p. — — —

4. Ciesielskie, i grube Holarskie. —

5. Brukowanie.

6. Grabarka

7. Krecenie powozów.

8. Robienie dachów Gaciami.

9. Plecienie koszyków, różnego rodzaju opartanych bez kory, ordynaryjnych, i porządnych
do czego także należy plecienie wasagów do byczek z korzenia Samowego. —

10. Chodzenie okolo przeczot

11. W czasie od robot regularnych zbyszających, Cytanie. — Pisanie, i Pachoński. —

Tych więc rzeczy N.N. przez używanie go, do robot fabrycznych, w polu i domu, uczyć
się będzie z należytą pilnością, i powolnością, tego, kto do ich udzielania w tejże Szkole
będzie przeznaczonym. —

Jm większej pracy i starania do tego, tym większy pożytek odniesie, i tym lepszy los na przy-
szłość obiecywać sobie może. —

Artyk. 2. Roboty sobie wybierać nie będzie mu wolno, lecz te wykonywać, która mu przeznaczona be-
dzie. Wrak do wszystkich używanym będzie, aby się wszystkich nauczył. —

Artyk. 3. Czas do ich nauzenia się i wybrania w Szkole, jest oznaczony lat C. do N. f. jeżeli
będzie do większej, lub mniejszej pilności i zdolności uczącego się, f. na taki więc przeciąg
czasu, to jest na lat N. zawiera się z N.N. niniejsza umowa. —

Artyk. 4. Dopoki N.N. w Szkole kształcić będzie, do stanu zupności, pomieszkanie, opat, i odzien-
stwo ma do stanu. —

Artyk. 5. Przez tego po uptynionych latach Nauki N.N. dostanie zarstek Rp 200 a to wro-
żnych narzędziach Gospodarskich, w Szkole przygotowanych, i Sydle, lecz to pod wa-
runkami niżej opisany. —

Artyk. 6. Nie tylko zamierzem tej Szkoły jest z robie' każdego Ucznia jej, mądrym, moralnym,
cnotliwym, i sposobie' go do stylu zachowania, w życiu jego użytecznym, ale także w skutek
tego gdy ze Szkoły wyjdzie, dać mu pewny sposób do życia; to jest: osadzić go na Gospodar-
stwie, aby z niego nieustajac w swojej pracy, i korzystajac z zrecznosci, której w Szkole nabył,
z tym większą pomocą, mógł zbierać owoce, onych kształtów, i życie swobodniejsze prowadzić

Artyk. 7 a Wic: N.N. po wyjściu ze Szkoły dostanie od Starbu, przez powyższych Rp 200.
w sposobie w Artyk. 5. Opisany. —

1. Granki Morgae 4. — 2° Łaki Morgi 1/2. — 3° Chaturę 1/4 część, na częściach go-
spodarzy wystawiona. 4° Wolność parzenia bydła sztuk 2. wraz z większemi 5° Cgro-
du Morgę Chelmińska, 1. —

Możno mu będzie trzymać Wąpna 1. lecz w domu w chlewie,
aby tym sposobem zapomoiory, mógł się oznać, i gospodarstwo rozpocząć. f. Osadnik N.N.
pojąć będzie winien za Żonę, kobietę, lub dziewczę, która by umiała prać na kotłowniku

Arty. 8. Nadto dla polepszenia bytu, ciagnac' bedzie mogt' kornyci' ze swego przemyslu i uspo-
sobienia nabytych w Szkole, czy to przez robienie r6rnych nam6dli r6bniczych, lub prace
r6kodzielne, czy tez przez najmowanie sie do robot' jego umiej6tnosci odpowiadajacych, a kto-
rych Skarb zawsze potrzebuje, i pole do uczciwego zarobkowania okwi6ra. Wszak do dobrodziej-
stwa tymi tylko skutem obj6tego, ten tylko miec' bedzie prawo, kto nauke, ukonczy, i da dowo-
dy dobrego sprawowania sie, przez cely przeciaz pobytu swego w Szkole. Jezeli wiec' rzeczy-
wiscie takim sie okazie N. N.

Arty. 9. Po wyj6ciu ze Szkoły zawarty z nim zostanie o powyższym, oradei Kontrakt, moca s6b-
nego zaraz na gospodarstwie oadzonym zostanie z przytkami w Art. 9. pole poprzedzaj-
cym wymienionemi, kt6rego to Kontraktu nastepujace beda warunki: Za uzytkowanie
morga Ch6tm gruntu optacac' bedzie oadz6nik rocznie 4z 5. - 1/2 morga Szaki 4z 2 1/2
jezeliby namogt' nabydz' domu, optacac' bedzie Komornego 4z 10. od sta w stosunku
ceny domu, co wypradnie mniej - wiecej 4z 50. na rok.

Na drzewa Ornatowego kwadratowego Szag kubiczny fur 8. mi6kkiego fur 4. -

Bedzie obowiazany, najac' sie do zruwa Skarbowego dni 10. a. f. 1. -

f. pierwszego roku dostanie grunta zasiane, lecz za to odrobi dni wstosonku nalezacy
cego do niego czynnie, dopoki zgora nie bedzie w stanie optacac' go i. -

Gdyby wiecej bydz'ac' utrzymywal jak szaki 2. na ten czas powinien na to uzytkac'
porwolowienia od Skarbu, i optacac' bedzie od kazdej szaki wiecej nad 2. po 4z 10.

rocznie. - Według wyrachowania czynu powyższy wynosic' bedzie mniej - wiecej 4z
rachujac' w to juz i Komorne z domu. -

Zarobek zar, kt6ry w dobrach miec' bedzie mogt' najmniej 4z 228. miec' moze

Arty. 10. Kontrakt taki zawarty z nim zostanie, na lat 12. kt6ry, gdy by ani jedna ani
druga strona roham w przed niewypowiedziata, przedstulonym bedzie na drugiej
lat 12. i. t. d. - Jezeliby mial swy dom Optawony, a Skarb oradei wypowiedziat
mu, na ten czas tenze Skarb wazosc' domu optacac' mu. - Jezeliby zar' on wypro-
wiedzic' zawrotu wartosci domu, upominac' sie bedzie od tego kto jego miejsce zajmie.

Arty. 11. Jest w Dobrach zaprowadzony zaklad szosz, czyli magazyn wlasnoscian'ski do kt6rego,
kazdy wlasnoscianin, gospodarz co rok pewna, ilosc' szosza dawac' winien, aby w orasie
nieumozozaji nadzwyczajnego, lub przypadku, z tegoz zasitek na zasiew mogt' uzytkac'.
Do tego wice i N. N. po uplynionych latach 12. skladke, dawac' obowiazany bedzie
aby takze w potrzebie tego dobrodziejstwa mogt' uzytkac'.

Urz6dzenie Szkoły Parobozej w inny spos6b.

Przy zakladaniu Szkoły Parobozej, pod dozorem Marcina Okle: w miejscu
Podzamcze zostajacej obrano za zaradei tyle wzdalnic' w niej chlop6ciu, ile tego po-
trzeba wymaga, azeby kiedysi, na poczciwych, pilnych, i sposobnych, gospodarzy wyjsc'
mogli. Azeby sie zar' z robotami Rolniczemu dobrze obrzadzic', i takowe zroznie

wykonywac'

wykonywać potrafił; używano ich do tego wszystkiego w polu, i na łakach co ich sity nie
przechodziło i w miarę, i dokładności; a że nie zawsze pomoc ich do gruntownych robót - była
potrzebna, w zimie zupełnie bez niej obejść się można było; - Tak trudniano ich także,
przy fabryce, do wyprawiania drewna i innych robót ciesielskich, a w lecie do ubijania
domów z gliny, nie dla tego aby z nich majstrów kształcić chiano, ale jedynie aby
kiedyś w gospodarstwie, na które osadzeni być mieli, chaty, stodoły, i inne potrze-
bne budowle sami sobie postawić, lub w potrzebie poprawić mogli. -

Nauka czytania i pisania w zimowych wieczorach, dla tego dawana, im była aby
przez to lepiej z Nauką Chrześcijańską, obeznali się, a tem samem stali się, lepszymi
i poczciwymi. - Aby się przez przykłady nauczyli, jak zwierności słuchać, jak
starszych szanować, jak obowiązki rzetelnie wypełniać, i jako dobre uczynki zawsze
nagrodzone, a złe karane bywają, a narazie aby przez to nie samej tylko ufali
pomocy swojej - od oszukiwania i stroskanych ludzi uwolnili się, a gromadnie przez
większe wiadomości, i rozrządek użytecznymi w różnych wydobyciach stali się. -

Z tego więc wszystkiego wykazuje się jasno iż Szkoła ta nie jako zakład i użytek
jaki przynależny, ale raczej jako zakład Dobroczynności w znaczeniu właściwym
uważana być powinna. - Z pewnością, albowiem powadzić mogę, iż wydatki na
utrzymywanie tej Szkoły czynione, przewyższają znacznie wartość, adbytych przez nią,
poług. - Gdy jednak większa część uczniów tejże Szkoły, nie miała na wszelkie moje
przełożenia, zachęcenia i obietnice, na pewnych zasadach wsparte, nie uznając do-
brodziejstwie sobie wyrządzone, oddalić się z tejże szkoły, chęć okazywać, daleki
od przyznania jej do przyjęcia łaski, której nie poznają, zupełnie wolność
rozważnienia sobie na dół zostawili. -

Młodszym jednak chłopcom, którzy tu pozostać chęć okazują, i którzy nadzie-
ją czynią, iż wdrożenijszemi, a tem samem sobie i drugiem przydatniejszemi przez
korzystanie z Nauk stawić się mogą, za rzecz potrzebną uważam, przypomnieć
jeszcze raz ich obowiązki i korzyści jakich tak teraz jak i na przyszłość spodziewać
się mogą. - *J. S. K.* -

Kto kolwiek w Szkole N. N. pozostać pragnie powinien kilka lat na
nauce przepędzić, tudzież ma być we wszystkim powolnym, posłusznym,
i na pochwałę, przełożonych wszelkimi siłami zastęgiwać sobie, tudzież wiedzieć
że nie kiedy do robót ciesielskich, mularskich, lub innych przy fabryce używanym
będzie, to nie dla tego, aby na przyszłość majtrem miał zostać, ale dla tego że to
w przyszłym stanie może mu przydatnym być. Przez większą zatem część roku
odbywać będzie rozmaite prace, w polu na łakach i inne gospodarstwa, z największą
pilnością, chęcią i dokładnością, i tak gorliwie, iżby dozorca niepotrzebował, ale
sam się z nadchnienia Sumienia, do swej porządkowej powinności. -

A na ow czas następujących Dobrodziejstwie stanie się uczestnikiem. -

Bedzie
3

1. Bedzie miał odzienię, i szat przyrzuoyty, podług przepisu ze Szkarbu dany
 2. Bedzie przepredzał codziennie jednę lub dwie godziny, na nauce czytania, pisania, i rachunkow, przy której sam będzie przytomny, i rozkład do tego stosowny sporządzi.
 3. Cokolwiek zrodziwszy, podług wyznaczenia nie odbierze mu się, będzie mu z każdego roku rzetelnie wyptaconem, stanie się jego utarnością, i zacięciem na zaprowadzenie gospodarstwa
 4. Bedzie się ćwiczył w szerepieniu drzew owocowych
 5. Po kilku latach spędzonych na nauce, skoro lat przyrzuoytych dojdzie przyjętym będzie za parobka, i jeżeli się stanie w tym rzetelnym, i zdatnym, zostanie awdronym na gospodarstwo.
- C. Podług potrozonych zastug i sprawowania się, swojego, przy wstąpiu na gospodarstwo dostanie zarobek i wyprawie.

7. Od wojaka będzie wolny sposobami prawem zastawianemi, i wszelkiej opieki w każdym razie ze strony dworu dozna, byle się tego stać godnym.

Tego więc wszystkiego spodziewać się, ma każdy, który w Szkole parobka chce okazywać, uszytych zaś inni powtarzają jeszcze raz, udać się mogą, gdzie im się podoba, z uszytych co im się należy spokojnie będą, ale nie mogą się spodziewać żadnej pomocy, ani opieki ze strony Szkarbu, jak przedko te Tarke, która im do szeregów drogo korowata, wgardzaja, jak przedko sobie samym więcej, aniżeli przyrzeczeniom, tak pewnym i niezawodnym ufają. Lecz tym wszystkim powodzenia i szczęścia w zawodzie, który sobie nadal obierają, a jeżeli choć bydl przy jakim majstrze lub rzemieślniku umieszczeni, w tedy wiedzieć powinni, że sami stonania czynić do maja, iże Szarb żadnych kosztów, więcej na nich czynić nie zamysla gdyż Majstrów ma dobyte, a gospodarzy tylko potrzebuje.

Podramie dnia 26 Czerwca 1821 roku

Podpisano L. Molchony

ps. Ale się pięćdziesiąt do ręki brać nie potrzebuje, a żeby onych nie rozstrwożili, takim po każdym roku skonczonym zrobi się rachunek i kwit na te same jakie się należy być brać otrzyma.

Przebieg 1. Rozkład godzin dla Szkoły Parobkowej

Z rana o godzinie 5. na danym znakem dzwonka każdy wstać powinien. A po wyzyczeniu się, i wymyciu uszytych razem pacierz znowu powinni. Po uszytych 10 minut bawie nie powinno, naszym wdadniam się do roboty, jakim przez Naszymiela wskazana będzie, już to w polu, już na tarfach, już w Ubrankach, lub gdzie tego potrzeba, wymagac będzie.

O godzinie 8. śniadanie następuje, o którym dzwonek ostrze.

Po śniadaniu aż do godziny 12. uszyte roboty odbywać będą.

Od 12. do 1. Nauka czytania, pisania, rachunkow i F. D. dawane będą.

O godzinie 1. ^{po} Obiad. O godzinie 2. udadza się do robot, przy których

do w poty

W poniedziałek 9. października

O godzinie 9. Wiosna nastąpi, do której dawonek przywotat powieziemy pacierz na, po którym spoczynek uszytkim dozwolony będzie.

№ 2.

Porządek godzin dla Szkoły Parafialnej w N.N. ustanowiony w porze letniej stuszy mającej

O godzinie 5 za dawym zachwem drwonka, kowidy ustaje, uszy się i wypraszę głowę, powiniem, pozym uszy ublehnawoy, pacierz znowić powiniem.

Pa uszytko 10 minut bawie niepowiniem, pozym udadza się do roboty, jaka im ukazana zostanie, czy to w polu, czy na łąkach, czy w Warzawie, czy też gdziekolwiek, pomoc ich potrzebna będzie.

O godzinie 6 nastąpi Śniadanie, o którym drwonem uwiadomi

Pa śniadaniu aż do godziny 12. zwyktemi robotami zatrudniać się będą, od god. 1 do 2. Nauka, czytania, pisania, i rachunkow, będzie im dawana. o god. 12. za od głowem drwonka obiad nastąpi. O god. 2. udadza się do roboty, przy których aż do godziny w poł. 9. porokana, w którym to czasie drwonem uszytkim do wieczornego przywotat.

Pa wieczornego znowić pacierz, i kowidy uda się do spoczynku.

W każdej chwili N.N. całej Szkoły będzie poruczonozyt, Jego kowidy uszy stukac powiniem, i nastadowac będzie, jako poruczonego.

Kto kowidy powinnosc swoja, jak nalezy wypelniac będzie, i jakiem kowidy dobrym uszytkiem lub przykadem, w postepowaniu na pochwalę, zasturzy zostanie w koncu. Sy gadanie do białej Dęgi wpisany. Kto zaś w czym kowidy nieposturzym, nie dbatym, niewykonujajacym przepisow, okazie się, lub też będzie opieszalym albo nieczystym, tem mowie za karę w Dęge, czyli w Dęge hanby zapisanie.

Dla utrzymania porządku i czystosci w iabach, co tydzien kolejno, jeden nad uszytkimi ni czuwac będzie, i za uszytko co niebędzie w miejscu swoim, stanie się odpowiedniczym.

Jm więcej w tym względku czuwaći okazie, tym lepiej o sobie zdanie i na pochwalę, zasturzy.

W Niedziele i uszytkie Święta, Nauzcyciel N.N. z Uczniami uda się do kościoła na Msza, a po takiej Mszy przez godzinę 2. to jest od 2. do 4. odbywać się będzie. Reszte wolnego czasu przepedza na przechachack, i różnych grach znowre pod czem Nauzcyciela.

Porządek Godzin

Dla Szkoły N. w folwarku N. na Nauki Moralno-ści, Czytania, Pisania, Rachunkow, Rysunkow, i Spiewow przeznaczonych. Ktore to Nauki N.N. wystada.

W kazde, Niedziele, i w kazde Święto, powyższe nauki dawane będą od god 2. do 4. po południu. W kazdey Srode, też same nauki dawane będą od god. 1 do 3 po południu. Co dzien znowra i co wieczor po kolacy uszytkiej chłopy, zejść się powiniem do izby Szkolnej.

dla oemora

Dla odmowienia Pacierzy pod dozorem P.N. —

W dniach, w których nie ma Nadzi, przeznaczona się godzin 2. na Obiad

to jest od godziny 12. do 2. po południu —

W tym przeciągu czasu Chtopcy zatrudniają się mając, także, czyszczeniem swoich Ogrodów aby również były w należytym porządku

Podsumowanie z C. Czerwoce 1827 roku

Podpisano: L. Malichauz

Plan Nauk.

Dla Uczniów Szkoły Wiejskiej przy Garkucie Agronomicznym w Marimoncie starym mającej na pot rosze zimowe

Przebieg Godzin	Przebieg	Wiedziela	Poniedziałek	Wtorek	Środa	Czwartek	Piątek	Sobota	
od 6 do wpół do 7 ^{mi}	1/2	Msza i Modlitwy							
od wpół 7 do w poł 8.	1/2	Czas wolny	Czytanie polskie	Nauka Go spodarska	Czytanie polskie	Nauka na ligii —	Czytanie polskie	Czytanie polskie	
od wpół 8 do 8.	1/2	S n i a d a n i e							
od 8. do 12.	4.	Przerwy do Kściota, a pod czas nie pogody czytanie religijne	Zatrudniają się Uczniowie Robotami Gospodarskimi						
od 12. do wpół 1.	1/2	O b i a d							
od wpół 1 do wpół 2.	1.	Sposobianie się na Hiełtony Pol.	Sposobianie się, Kaligrafia na Naciek Religii	Sposobianie się do Czytania	Rysunki Techni czne.	Kaligrafia. fca.	Kaligrafia. fca. —	Sposobianie Kaligrafii na Naukę Religii	
od wpół 2 do wpół 4.	1/2	Sposobianie się do Nauki Kłobrowca	Zatrudniają się Uczniowie Robotami Gospodarskimi						
od wpół 4 do wpół 6.	2.	S p o c y n e k							
od wpół 6 do wpół 7.	1/2	Czas wolny.	Historja Polska	Arytm: pamięci	Arytm: na tablicy	Arytm: Kłobrowca	Ortografia. fca.	Nauka Go spodarska.	
od wpół 7 do 7.	1/2	K o l a c y a							
od 7 do 9.	2.	Nauka zdrowia	Uczą się różnych robot uoxa się różnym robot						
od 9 do kwadrans na 10. —	1/4	M o d l i t w y							
Przebieg Godzin	13/4								

Spis Uornicow

Szkoły Podzamora pod Nawirkiem Marcina Oklii

wzrzymujący się

Porządek Numer	Ktorego dnia i Miesiąca pracy by do Szkoły	Imię i Nazwisko Uornia	Lat	Imiona i nazwiska Rodziców	Mał. przy był do Szko- ły	Nowotania Rodziców	Stan Rodziców	Uwagi
1.	1 Listop 1830	Jan Korc	18.	Jana i Elzy Korc	x Nowisla	Katolicki	Komornik	Cykanie
2.	5 paździer 1830	Gotfr. Hertke	21.	Joana Elzy Hertke	x Budy	Ewangielik	Thaer	Zgłoszowanie
3.	29 ltt 1830	And. Sosnoski	19.	Paw. Katar. Sosnos	x Dohy.	Katolik	Polnik	Prze

№ 1. Dziennik uskuteczonych Robot przez Uornicow
Szkoły N. N. w Miejscu N. N.

Porządek Numer	Imię i Nazwi- sko Uornia	Dnia	Miesiąca	Wymiarogobnienie Robot	płaca odci- nia		Uwagi	
					Groszy	Gr		
1.	Jan Knecht	1.	Listop	Mocit gnój worit	24.	4	24.	Jako najemnik uornia
"	"	"	"	Karkofle siorit	9.	1	24.	"
"	"	"	"	Wypre karmit	6.	1	6.	"
"	"	"	"	Wetne pniact drob karmit	6.	1	6.	"
"	"	"	"	Sicakie rancat, maty robot	6.	1	6.	"
"	"	"	"	Rekawice robot	6.	1	6.	"
"	"	"	"	Pierwe doit i w kuchni pomogat.	4.	-	24.	"
"	"	"	"	w ogrodzie robot maty robot	9.	1	6.	"
"	"	"	"	Gnoj worit karkofle wyłowat	6.	1	6.	"
"	"	"	"	w płokajach uprzat	6.	1	6.	"
"	"	"	"	Prowy doit.	6.	1	6.	"
"	"	"	"	Wetne Gzplowat	6.	1	6.	"
"	"	"	"	Chleb picht	9.	1	24.	"
"	"	"	"	Siano worit sicakie rancat	6.	1	6.	"

№ 2. Wykaz do czego była Szkoła użyta

Porządek Numer	Dnia	Miesiąca	Nazwisko Uornia	Wymienienie robot	Uwagi
1.	1.	Grud 1830	Franciszek Knyza	Kasze plit i w kamieni byt	Przez powyższych robot, które niejako za- state uważać można, otrzymaći bywają chłopy do pomocy w pomoc do nawiercia jesi w pole innym chłopcom w roboty do gotowania karkofli wieprzom i ich kamienia, do stucze- nia kamieni i t. p.
2.	4	ltt	Lukasz Pac	Prerit	
"	"	"	"	w Dworami	
"	"	"	"	w Pastuchy	
"	"	"	"	w Mularza	
"	"	"	"	w Grabara	
"	"	"	"	w Sankaku	
"	"	"	"	do obwiazywania drzewek	
"	"	"	"	Prerit drzewa	
"	"	"	"	w Helmacha	
"	"	"	"	w Cielu	
"	"	"	"	w Karkofli	
"	"	"	"	i tak dalej	

Prnaczenie żywności dla Sakoty Parobczej Marcina Okleci
 Łasada Ogólna. Sakota jedna, trzy razy dnia to jest. Śniadanie, Obiad i Po
 Wydatek Legominy, i Chleasy dla tejże Sakoty

	gor.	kw.	kwant
Maki kruskowej, Gryczanej albo Jęczmiennej, daje się na raz, na Osobę jednę kwant	"	"	2
Krup Jaglanych Gryczanych lub Jęczmiennej, albo Pecaki daje się	"	"	1
Grochu daje się na jednę Osobę	"	"	1
Kartofli daje się	dtb	"	2
Do Krupniku daje się na Osob 30. na raz krup	"	"	2
Do barszoru daje się	dtb	dtb maki kruskowej	1
dtb dtb Jagul dtb dtb	"	"	1
Do kapuski szarej na Osob 30. na raz daje się Grochu	"	"	2
Chleb piecze się garowy, to jest na butke, chleba daje się maki razowej	"	"	1
Na zaprawienie barszoru, na cały tydzień daje się maki razowej	"	"	1
Na okrasę daje się, Słonina, Mleko lub Olej	"	"	"
Na raz wychodzi na Osob 30. Słoniny funt 1. albo Oleju kurdas. 1. lub mleka nie ^{niego} s ^{niego} 8.	"	"	"
w Piątek daje się Olej w Sobotę cały dzień Mleko	"	"	"
w Śnie dni, Mleko albo Słonina na przemiany, w lecie częściej mleko a w zimie częściej Słonina	"	"	"
Do Kartofli jednak, wyjąwszy piątek, i Sobotę, zaprawe Słonina	"	"	"
Soli wychodzi na 30 Osob co dzień 3 kwaterek. Gamie soli wazy funtów 12.	"	"	"

Prozktad jedzenia na cały Tydzień przepisany

- w Niedzieli. Krupnik z mizerem i farynna, albo kapusta na biało
- w Poniedziałek. Barszoz i pecak z grochem
- w Worek. Barszoz i kasza
- w Środę. Barszoz i kasza
- w Czwartek. Krupnik i kapusta szara z Grochem
- w Piątek. Barszoz i groch syfko
- w Sobocie. Barszoz zaprawny i kasza Jaglana

Wz. Na chleb w 1. Tygodniu maki Gar 38. w drugim Garcy 29.

Wykaz kosztów żywności Sakoty Marcina Okleci w roku 1826
 na Urozu 25

1. Grochu	kor. 2. gr 19. a f. 15. Rp. 38. gr. 24.
2. Krup Jęczmiennej	kor 5. gr. 30 a f. 18. Rp. 106. gr. 26.
3. Za Krup Jaglanych	kor 8. gr 23. a f. 20. Rp. 174. gr. 11.
4. Za Krup Gryczanych	kor 8. gr 17. a f. 17. Rp. 145. gr. =
5. Za Maki Razowej	kor 52. gr 6 a f. 10. Rp. 521. gr. 26.
6. Za Maki kruskowej	kor 30 gr 25 a f 13. Rp. 478 gr 4.
7. Za dtb Jęczmiennej	kor = gr 14 " " Rp. 10 gr. =
8. Za soli	= gr 55 a gr. 23 gr 6. Rp. 176 gr =
9. Za Pecaki	gr 17 a f 15. Rp. 7 gr 29
razem Rp 165 gr 11	

10.	La Kartofli	"	"	kor. 121. gr. 16. a f. 3 gr 15 Zp 425 gr 8.
11.	La Wierzow wiekszych 4.	"	"	af 54 gr = Zp 210 gr =
12.	La 1 dttb mniejszych 3.	"	"	af. 30 gr = Zp 108 gr =
13.	La Burakow	kor. 12.	"	af. 3 gr = Zp 30 gr =
14.	La Kapuste beczek 4	"	"	af 12 gr = Zp 48 gr =
15.	La Krow dojnych 2	"	"	af 54 gr = Zp 108 gr =
16.	La Oleja	"	Gar F.	af. 4 gr = Zp 28 gr =
17.	La Okowidy	"	Gar R.	af. 5 gr = Zp 10 gr =
18.	La Owiec Szlak 5	"	"	af 4 gr = Zp 20 gr =
19.	La Kaptanow 2 kus 2	"	"	af 3. gr = Zp 12. gr =
20.	w Gotowiznie za Miso	"	"	gr = Zp 90 gr =
21.	Paiewek 2 do Kuckni	"	"	Zp 100 gr =

Razem 1201
 Czyszczenie 1065 ..
 Razem 2266 gr ..

Liczba powyższa kwate na 25 Uroznio na 1 wyprawa roczna 114 gr 8
 razem cywnosc jednego Uroznia konty na dzun gr 9 1/2
 Pensje Oktopakow 25 i Majstra Mariana wyrosi Zp 1903.
 Ktory wieksze zastuge bierz wydawac najw w 1 Tygodniu. Chleba butek 2 w drugiem
 Tygodniu t.. Ci zai ktory macy podimaja prace, w kazdym Tygodniu tylko Butk 1.

Leczywazę ostatni twój list moja kochana Celinka od tych wyrazów:
 " już dawno odebrałam list papy, a nie mogłam jeszcze odpisać ale
 Ja bym mogła od tych samych wyrazów. list mój zawierać, gdyż twój
 był napisany z powinszowaniem nowego roku. Wiem jak nam
 was schodził między balami i niespokojnościami o zdrowie twaich
 siostr. Przeważnie teraz już jesteśmy zupełnie zaspokojeni o zdrowie
 mianowicie Jadwisi, która była powtórnie zapadła i dośię mała
 ale kuracja na kasadach Prisenitz nadspodziewanie szybko wyzdrowiała

Cieszę się bardzo że wśród tak mnogich zatrudnień, którym ledwo
 wydotać można, postanowiłaś nierozporządzić więcej czasu żadnym z zatrud-
 nień, byłabyś tylko przetrwała w tym zamiarze, wtedy bardzo chętnie
 powziąłbym wysokie umieszczenie oboje, które już sama powzięłaś. —
 Ale największa sztuka żeby umieć przetrwać w chwalebnych zamiarach

Bardzo dobrze zrobiłaś że tyż i inni na wsi przepędzisz, lepiej na przy-
 szłość, twój podróż do Wiednia odłożyć; najpierw już nas jest tu nadzieja,
 że się aż wszyscy ludzie dźwigną, powtórnie niktby nie był ci zastępił
 w twych zatrudnieniach na wsi. Spodziewam się że wśród wszyst-
 kich chwalebnych zatrudnień twaich o lasie właściwie, nie przygotowując
 najważniejszego to jest zatrudnienia o gospodarstwie, które jedne
 może cię postawić w stanie do doprowadzenia do pożądanego skut-
 ku tamtych. — Zapewne starasz się zastąpić twego męża w doradze
 gospodarstwa, a chętnemu nie masz nic trudnego. —

Łańskie wiadomości o szkole parobków w Podzamczu, byłaby

bardzo pomniejszą, w zamiarach dobroczynnych, dla młodszych. To była potężna, w celu zaprowadzenia poprawnego gospodarstwa. Lubił mity Ther, w którego ryku rolnictwo stało się nauką, które poprzednio zasadało się jedynie na praktykach, nie rozumowanych, ani usprawnionych teoryją, daniem ich ulepszenia rozumowanego rolnictwa zasadało się jedynie, na moralności ludu wiejskiego. —

Te dwa cele potężone razem, mają prawo do rajcia dnoż najszlachetniejszych. Wtem zamiarze była założona szkoła Parobków w Podzamczu, dusza była do liczby 40 kilkun, podobna szkoła w wyższym stopniu, była w Pawlewie, trzecia w Kobylnicy. Obok szkoły Parobków Podzamczem, była mała szkołka Eydau, w odległości paru tysięcy kroków. Wszystkie uczniowie byli utrzymywani swoim kosztem, tudzież żywności i adriami. Co sobie oszczędził z adriami wypracowanej rocznie, to rozprawato jego własnością w Kasie oszczędności.

Główna nauka szkoły, była praca przemysłowa, potrzebna do rolnictwa, i potężona z robotą, usystematyzowaną narzędzi rolniczych. — Nauka czytania i pisania, tudzież rysowania, dawane byłko były w Niedźwiedzi i w Swistach, i uważane były jako pomocnicze do roboty. Nauka Religii i moralności nie były aprowokowane, i jako środek obudzenia exultacji w ludzkich praktykach, używane były pieśni Religijne, a psalmy i inne. —

Wracając do roboty w Szkole, były Warsztaty Katedralskie, gdzie robiono rozmaite narzędzia gospodarskie, a najlepszych modeli

delow

zagranicznych; nawet bywały wyrabiane w Szkole, różne bryutki. -
 Robota ciesielska zajmowali się, nawet grubą Stolarską, jako drewno
 i okien do budowy z ziemi białej; tudzież proste mularstwo, mianowicie
 cie ciegie palona, murawano na glinę. Mato wzywano Szkaty do
 budowania dachów z ziemi białej, gdyż do tej roboty udato smięć
 więcej żydów z miasta. Panieważ w Szkole znajdowali się ludzie
 różnego wieku, i dzieci od lat 8 lub 9. przeto trzeba było dla nich
 wyprawiać roboty lekkie, jako wyplatanie bryutek, roboty na
 rydzi ogrodowych, roboty różnych kasykoni i kobielek, c. k. c. i
 między innymi ruciami, robili krótkie panuski z wety, haury
 kum, z nieprzędzanej wety; panuski, że mi zrobili kilka par
 rękawiczek zimnych dla Szajumy, w których sam wzywaniem
 parę, wzywając na spod skornych rękawiczek. -

Wyrobiali wszystkie narzędzia drewniane do Mleka, na miódet
 Szajumy i mnastwo różnych innych rzeczy, nawet różne gry
 które im stawiły do rozrywki w Smie, jako domino, intyktis
 wszystkie takie rzeczy które trochę obudowały umysł. -

Każdemu z nich miał sobie wyznaczony mąty zagonek w Ogrodzie
 dzie w którym sobie uprawiał co mu się podobalo, na swojej
 korzyść, ale w wolnych godzinach od pracy. - Mianowicie
 jaki to miało dobry występ mianowicie na rydach, którzy wzięli
 każdej godzinie wolnej od pracy, do polewania i roboty koto ogrodów

Wzywani byli kolejno przy obrotach, każdemu z nich po kilka tygodni;

Wto wchodziła nauka układania stosów gnojny; które nie tylko robie-
no na okoliczku, ale jeszcze na polach odległych; do tych szpatnich stosów
wrywane gązgi ziemnych z lasów, na spód, potem dodawano gnojny
konickiego, mios; innych rzeczy do pramoczenia ilosci gnojny, które
nie byłoby zdalny air za lat kilka do wywołania na pole. Stosy gnojny
na polu były okrywane ramieniem; a kapnie, tudzież absadane stros-
wami chłopa utrzymywane. Między innymi stosami gnojny były
różne; wiele do których suchas gnojny, która służyła do polewa-
nia wczesnych siewów; które były dobrej ziemi, lub glina pro-
kryta. —

Hodowanie Owiec nie było przepuszczone. Ludzie Malhannami
czesto wyjeżdżali chłopcami do tej roboty wrywym, przepisy sturze
czarom. Które takie warunki na nich wyznaczyli czesto robili iwa-
gi Samu Malhannami; i to się nie brzmiało przepisów w utrzymywa-
niu owiec. —

Zaprowadzenie sokoły Parobkow, postanowione w morinosie, naprawd
sposob, wszelkich narzędzi doskonałych, bez wielkiego kosztu, pomore
wrywym na polu, gdyż wymagali pewnej zgrabności; i wypra-
wy. Zaprowadzenie pturicy którą wrywali na lewym brzegu wstę-
a która była wiele nie mała na prawym brzegu; daktorej tu-
dzież mieli adroz, było jedne z wazniejszych ulpessiu. —

Potem uprawa rzędowa różnych warzyw; legumin na polach
tudzież uprawa pturkiem, która służyła do roboty okazywania
matyby. Wiosnie zbior różnych zbior, do których w znacznej części
wrymano kary ramionet sierpa. —

Zaprowadzenie zmywania krajania stogów siana, nie tylko by-
ło wykrecone, dla zakonserwowania siana; gdyż można było naprawdy
stog długo konserwować, kiedy prawnie między krajanie
go wrywano wiele go wrywano i wrywano, ale nadto była
kwestja w dwóch innych wrycia siana. —

w Szkole dawano naukę prostą, gospodarską, kasadrajaz się jedyne
 na różnych praktykach gospodarskich; czytano różne dzieła moralne
 i przykłady moralnego postępowania, zastosowane do potrzeb ur-
 niów; dawano naukę ogrodniczą mianowicie w celu rachowania urniow
 do zakładania sadów. Te wszystkie nauki udzielały się jedyne w
 Świątku. Tam gdzie się mówiło o czytaniu i pisaniu, przeprowadzano
 wspaniale naukę rachunków, tak potrzebną gospodarstwu aluz go
 obranie ad asubaiustwa rydow. -

Zanimy szkoła parobków, była aluz w naszym proex ofadranie gospo-
 dary przemysłowej, pamiatu myjcie z Paisuryry i z dawnych gospoda-
 ry roboty wypracowidków, zaś granta skarbowe trachy umniej szej
 proex ofadranie parobkow na gospodarstwach, reszte zaś gruntuw
 dworskich, były upravnice barobkami, ktorých szkoła truwataly wie-
 erwie.

Do szkoły parobkow brano, różne sieroty ze wsiow, tudzież, dzieci
 strażow i ogrodniczkow, stawem nigdy przymsow nie wrywano; go
 spadane wami się proit; aluz ich dzieci przyjmowano do szkoły.

Utrzymanie tej szkoły w parobkach, wraz z kasktem na nau-
 czyteli, z wiktem adziemiem i apatem, wynosilo na glowe po gro-
 szy 15. na dzien; kiedy robota jednego ze starszych urniow wypro-
 sitala wartosci ad. 1 25 gr 15 do Sz 2. a namet i 3. - Już nie było potrzeb
 Mojstraw iestli, Skelnachow, mularzy ordynaryjnych i Grabarzy.

Wszystkie druzgi były abumiedzione ramami i skapsami, abse-
 drane po miekberij czeji i zywieni ptabami gtegowieni. -

Mauzyielum tej szkoły, był Marim straż, ktorim पुलिठ w
 niem i ustugiwat moim starszym synom; pamiatam ze moj
 Syn Pan Konstanty caluś mi go, gdy porządkiem urniow do Pana
 Kostawskiego dla nauzeniow budowy z niemi liczył, ten esto-
 wietz dawal naukę prawnie wszystkie roboty wymyśl. w was

Byli uprzednie upierwszonych nosach szkoly majstranie, cie-
selskiej, stolarzkiej, lakarskiej, Stelmarskiej, kotodziejskiej, ktoru
wykorstal iili uczniow, ktorym sie adlymano. Jeden graborenyh
roftamach xamsu przy szkole. Co do myjszych nauki czytania
pisania i rachowania ludziej, utrzymywania uczniow
w uczniach poborcach i moralnoie, danania nauki
rolnicznej i agrarnictwa, miatem uniaq re Szkoły
organizator Sudawskiej, ktorem był narem nauczyteln Szkoły
miejskiej w Maiejanskich i przytem organizator Kosioła.

Nauki religijna adliczali w Kosiole w dniu swiętym
Kosioł mój stługi list, gdyż nie mydatałym, mylić się
wszystkie melioracje szkoly, trzeba ^{mi} było, mylić się
wszystkie melioracje jakie w gospodarstwie zaprowadzi-
łem. — Szkoła mniejsze Parobkow na folwankach państawi-
skim i kolonizacyjnym, roftamach pod dozorem uczniow Szkoły kad-
ranowej. Ci nauczyteln nauki Szkoły byli zanai. —

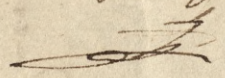
Szkola żydowska ktora roftamach o parę tydziny kroczył
do Padramura, była zymiana przez żyda ronalnego. — Był kopa-
rakoch żyd. ktorogo był ukortatid arszar Szper pod kamieniem.
Przychodziła ona do robot w warsztacie w Szkole podcamnej
ludziej w dniu swiętym dla adliczenia innych myjszych
nauki, i mianowicie moralnoie. — Spadriwan sie iz panieq
kalle re i wszyscy porohy przychodili mienoranni w dniu swię-
tym do granic w litki ma diecinnim przed Patau i do roz-
nych i gnych gimnastyernych. —

Żeby stłopaw adwicie ad potrzebę chadzenia do kawiermy, a prze-
to ad pijarnictwa, zaprowadzony roftad porządki ktory miał
najlepsze skutki, to jest iz kudem gospodarowei przedawa-
no uprost w Magoczym woske na jego potrzeby, w tej
samej

nie jako adwierat Karoliny. -

Dois dopiero edytorem ukowny opisem skoty
Pasobkow, bsdac nie ustanie przewywanym przez roin
interesa, ktora zwykle jsey samym uclisclie, przy ponie
nia. Jak ka lwik nie dokladny opis, da ci
prezaroy mnie jakibozde wyobrozeni.

Siskam ci nay czuley moim celis do kaakana, i
wzpytku twoji mite dzieci. Mi truer nadzieijey odwie
dnio w tygo roku, choi w koncu Patka w Ohozyach.

Mezowi ktariny odumie. Dnia 20 Marceja

a Madam

Madame la Comtesse

Działyńska

Nie Comtesse Zamyska

à Olesza.

Sikota parobków
w Podzamczu